

1. Τό τείχη. Σέ κάτωφύ τό τείχος είχε μορφή τετράπλευρου καί ή περίμετρος του ήταν περίπου 8 χιλιόμετρα. Τό νότιο παραθαλάσσιο τείχος εκτεινόταν κατά μήκος τής οδού Μητροπόλεως, τό ανατολικό κατά μήκος τής οδού Βασ. Σοφίας μέχρι τόν πύργο του Τριγωνίου στην πάνω πόλη, τό δυτικό πού ήταν παράλληλο μέ τό ανατολικό περνούσε από τήν πλατεία Βαρδαρίου καί συνέχιζε πρós Βορρά καί τό βόρειο ακολουθούσε τις πλαγιές τών λόφων καί συναντούσε τό τείχος τής ακρόπολης. Τό τείχος ενισχύοταν κατά διαστήματα μέ πύργους τριγωνικούς, τετράγωνους, πολυγωνικούς ή κυκλικούς. Σήμερα σώζονται περίπου 4 χιλιόμετρα τείχους, κυρίως πάνω από τήν οδό Αγ. Δημητρίου.
 α. Τό τείχος τής ακρόπολης. Άριστέρó στο βάθος τό Έπταπύργιο (Γεντί - Κουλέ). β. Τοπογραφικό διάγραμμα τών τείχων. γ. Τμήμα του δυτικού τείχους πάνω από τήν πλατεία Βαρδαρίου.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ

Παλαιοχριστιανικά χρόνια

Ή Θεσσαλονίκη, πόλη σημαντική στά ρωμαϊκά χρόνια, έπαιξε από τούς πρώτους αιώνες τής ύπαρξης του βυζαντινού κράτους σημαντικό ρόλο καί στη ζωή τής αυτοκρατορίας σάν πολιτικό, οικονομικό, εκκλησιαστικό κέντρο τής Μακεδονίας ή του ανατ. Ίλλυρικού καί σάν πόλη μέ έντονη χριστιανική καλλιτεχνική ακτινοβολία.

Βέβαια στους τρεις πρώτους μεταχριστιανικούς αιώνες, πού ή χριστιανική θρησκεία βρισκόταν υπό διωγμό από τούς Ρωμαίους καί τούς Έβραίους, δέν μπορεί νά γίνει λόγος γιά μιά παραγωγή, πού θά πιστοποιούσε καί θά έδραιωνε τήν ύπαρξη καί τή δύναμη τής νέας θρησκείας. Μετά τό διάταγμα δώμης του Μεδιόλανου τό 312/13 καί μέ τή σαφή ύποστήριξη του Χριστιανισμού από τούς αυτοκράτορες, ή Έκκλησία έχει τήν ανάγκη νά δηλώσει έντονα τήν παρουσία τής καί μιά έκφανση τής ανάγκης αυτής είναι ή δημιουργία χώρων λατρείας, οι όποιοι σύμφωνα μέ τό πνεύμα τής εποχής καί γιά λόγους άνταγωνισμού πρós τόν ειδωλωλατρικό ναό έπρεπε νά είναι μεγαλοπρεπείς. Καί φυσικά τά μνημεία, πού σώζονται από τήν εποχή αυτή, είναι κατ' έξοχή ναοί, γιατί ό ναός σάν κύριο στοιχείο του θεοκρατικού Βυζάντιου κτιζόταν μέ καλύτερες προδιαγραφές καί είχε μιά συνέχεια ζωής καί φροντίδας από μέρους τής Έκκλησίας.

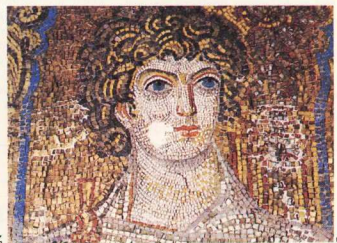
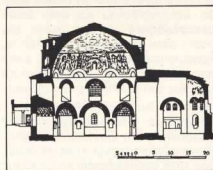
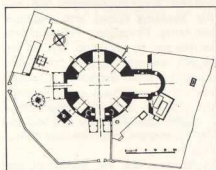
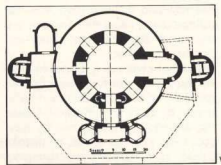
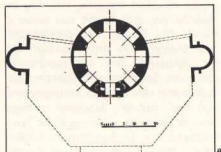
Δ. Ναλπάντης - Π. Θεοδωρίδης - Δ. Εϋγενίδου - Θ. Παπαζώτος

Αρχαιολόγος

Αρχιτέκτων

Αρχαιολόγος

Αρχαιολόγος

2. Η Ροτόντα (α,β). Όταν η Ροτόντα μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό, η ανατολική καμάρα του αρχικού κτισμάτος επεκτάθηκε προς τα ανατολικά και δημιουργήθηκε ένας ορθογώνιος χώρος με ημικυκλική αψίδα, που χρησιμοποιήθηκε σαν Ιερό. Παράλληλα κτιστήκε εξωτερικά σε απόσταση 8 μ. από το αρχικό κτίσμα ένας κυκλικός τοίχος, ανοίχθηκαν οι 7 κόγχες, δημιουργήθηκε έτσι μια κυκλική στοά στεγασμένη και διπλοαισθητική σχεδόν ο χώρος του ναού. Εκτός από τη νότια αρχική είσοδο δημιουργήθηκε μια δεύτερη στα δυτικά με νάρθηκα μπροστά (γ). Απ' αυτές τις προσθήκες των παλααιοχριστιανικών χρόνων σήμερα σωζεται μόνο το Ιερό (δ,ε). Ο κυκλικός τοίχος και ο νάρθηκας καταστράφηκαν, άγνωστο πότε, πάντως πριν να γίνει ο ναός τζαμί. Στο εσωτερικό της η Ροτόντα διακοσμήθηκε με ψηφιδωτά. Στα εσωραχία των καμαρών τα θέματα είναι γεωμετρικά ή από τον ζωικό και φυτικό κόσμο (στ,ζ). Τα ψηφιδωτά του τρούλλου χωρίζονται σε 3 επίπελλες ζώνες που αποτελούν έννοιολογικά ένα σύνολο με εαχολογικό περιεχόμενο. Η μεσαία ζώνη και η παράσταση του κέντρου του τρούλλου με το Χριστό σε «δέρ» έχουν καταστραφεί σχεδόν ολοκληρωτικά. Η κάτω ζώνη, που σωζεται σε αρκετά καλή κατάσταση, χωρίζεται σε 8 διαχωρά (η), που το καθένα εικονίζει ένα διαφορετικό οικοδομήμα και μπροστά απ' αυτό 2 ή 3 μάρτυρες σε στάση δέησης (θ.).

α. Εξωτερική άποψη της Ροτόντας. β. Κάτοψη της Ροτόντας στα ρωμαϊκά χρόνια. γ. Κάτοψη της Ροτόντας στα παλααιοχριστιανικά χρόνια. δ. Κάτοψη της Ροτόντας σήμερα. ε. Τομή της Ροτόντας όπως είναι σήμερα. στ. Τμήμα ψηφιδωτής διακόσμησης στο εσωραχίο μιας καμάρας. ζ. Ένα από τα διαχωρά της κάτω ζώνης του τρούλλου. η. Άγιος από την κάτω ζώνη των ψηφιδωτών του τρούλλου.

μέχρι τα μέσα περίπου του 7ου αι. Παράλληλα στις αρχές του αιώνα ο πάπας της Ρώμης, που διεκδικούσε τον έλεγχο των μητροπόλεων του άν. Ίλλυρικού από την Κωνσταντινούπολη, όρισε τό μητροπολίτη Θεσσαλονίκης σάν βικάριο, αντίπροσωπό του δηλ. στό άν. Ίλλυρικό, πράγμα που προκάλεσε μακροχρόνιες αναταραχές στις εκκλησιαστικές υποθέσεις μεταξύ 'Ανατολής και Δύσης, ενώ πολιτικά ή κατάσταση ήταν ξεκαθαρισμένη, άφου από τό τέλος του 4ου αι. ή Θεσσαλονίκη άνήκε στό ανατολικό κράτος.

Σημαντική είναι και ή έμπορική κίνηση της πόλης στό παλαιохριστιανικά χρόνια. 'Από αυτή περνούσαν ή κατέληγαν σ' αυτή οι έμπορικοί δρόμοι της εποχής. Τό λιμάνι τό Μ. Κωνσταντίνου έξυμπερτούσε, σέ μέγало βαθμό, τό διεξαγωγή τό έμπορίου. Σέ έπιγραφή της εποχής μαρτυρείται ή παρουσία έμπόρων από τή Συρία. Είναι γνωστό, ότι στή Θεσσαλονίκη ύπήρχε νομισματοκοπέο καθώς και ένα από τά τέσσερα εργοστάσια όπλων, που είχαν ίδρυθεί στό Ίλλυρικό.

Όλα αυτά θέβαια είναι γνωστά από τής διάφορες πηγές. Έκείνο όμως, που λειτουργεί σάν μέσο για νά προσεγγίσουμε τήν ιστορία της πόλης και νά κατανοήσουμε τή σημαντικότητα της στό βυζαντινό χώρο, είναι τά δεδομένα προϊόντα των χρόνων αυτών, τά μνημεία. Και στόν 5ο αι. χρονολογούνται μερικά από τά αντίπροσωπευτικότερα δείγματα της παλαιохριστιανικής αρχιτεκτονικής και τέχνης, που μαρτυρούν, ότι ή Θεσσαλονίκη ύπήρχε αύτόφωτο καλλιτεχνικό κέντρο με τοπικά έργαστή-

ρια γλυπτικής και ψηφιδωτών. Ένα λαμπρό παράδειγμα ψηφιδωτής διακόσμησης είναι αύτό της Ροτόνας, που κτίστηκε στις αρχές του 4ου αι. ώς μασσαλείο του Γαλέριου ή ναός του Δία και κάποια στιγμή μετά τήν έπιβολή της χριστιανικής θρησκείας μετατράπηκε σέ χριστιανικό ναό, άφου έγιναν οι άναγκαίες προσθήκες (εικ. 2). Για τό χρόνο της μετατροπής αύτης δέν ύπάρχει σύμφωνη γνώμη των μελετητών. Άλλοι τήν τοποθετούν στό τέλος του 4ου αι. και άλλοι στό μέσα περίπου του 5ου αι.

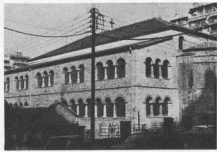
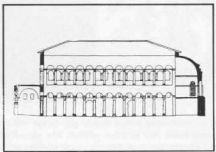
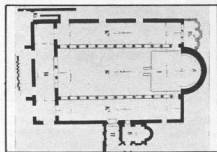
Δέν είναι γνωστό τό άρχικό όνομα του ναού. Ό Γ. Θεοχαρίδης τόν ταυτίζει μέ τό ναό των Άσωμάτων ή 'Αρχαγγέλων. Τό 1591 τό μνημείο μετατράπηκε σέ τζαμί, τό Χορτατζή Σουλεϊμάν Έφέντι τζαμιάι. Άγ. Γεώργιος όνομάστηκε στό νεότερα χρόνια από τόν όμώνυμο ναό, που βρίσκεται απέναντι από τή δυτική είσοδο του περιβόλου και στόν όποιο μεταφέρθηκαν τά ιερά σκεύη του ναού, όταν έγινε τζαμί. Τόν 18ο αι. χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από περιηγητές τό όνομα Ροτόνα έξεστίας του κυκλικού της σχήματος.

Μετά τήν άπελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, τό 1912, και μέχρι τό 1920 αποδόθηκε στή χριστιανική λατρεία. Άργότερα και μέχρι τούς ορισμούς του 1978 χρησιμοποιήθηκε ώς χώρος έκθεσης χριστιανικών γλυπτών.

Στήν όδό Άγ. Σοφίας και λίγο πιο πάνω από τήν Έγνατία βρίσκεται ή 'Αχειροποιήτος, τρικλιτη δρομική βασιλική, που είναι ό παλιότερος, καλύτερα σωζόμενος, ναός της Θεσσαλονίκης και της Άνατολής (εικ. 3). Κτίστηκε στό μέσα του 5ου αι., όπως

συνάγεται από τήν ψηφιδωτή έπιγραφή στό τρίβλο του νάρθηκα, ΥΠΕΡ ΕΥΧΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΤΑΠΙΝΟΥ και από τήν ταύτιση του ΑΝΔΡΕΟΥ μέ τόν προεσύτερο Άνδρέα, που πήρε μέρος στή Σύνοδο της Χαλκηδόνας τό 451 σάν αντιπροσωπό του έπίσκοπου Θεσσαλονίκης. Ό ναός ήταν άφιερωμένος στή Θεοτόκο και τήν όνομασία αύτη τήν κράτησε όλα τά βυζαντινά χρόνια, ενώ σε έγγραφο του 1320 συναντιέται για πρώτη φορά και ή όνομασία Άχειροποιήτος. Σέ λόγο του Κ. Άρμενόπουλου (14ος αι.) βεβαιώνεται ή συλλατρεία Θεοτόκου και Άγ. Δημητρίου στήν 'Αχειροποιήτο κάθε Παρασκευή. 'Η συλλατρεία αύτή είναι πιθανό νά ξεκινά από τά τέλη του 5ου ή τις αρχές του 6ου αι. Τήν παραμονή της γιορτής του Άγ. Δημητρίου ξεκινούσε πομπή από τό ναό της Καταφυγής, που ή πιο πρόσφατη άποψη τόν τοποθετεί λίγο βορειότερα από τόν Άγ. Νικόλαο Τρανό, στή σημερινή όδό Μητρ. Γενναίου. 'Η πομπή ακολουθώντας τή λεωφόρο, δηλ. τή σημερινή Έγνατία, έφτανε στήν Άχειροποιήτο, όπου ψαλλόταν ό έσπερινός και έκφώνουσαν ό πανηγυρικός της γιορτής. Από τήν Άχειροποιήτο ή πομπή κατευθυνόταν στό ναό του Άγ. Δημητρίου, όπου γινόταν όλονυχτία.

'Η Βασιλική του Άγ. Δημητρίου βρίσκεται στήν όδό Άγ. Δημητρίου, πάνω από τήν πλατεία Δικαστηρίων. Κτίστηκε τόν 5ο αι. στή θέση ναύσκου του 4ου αι. Πότε ακριβώς δέν είναι γνωστό. Παλιότερα πίστευαν, ότι ιδρύθηκε τό 412/13, όταν ήταν έπαρχος του Ίλλυρικού ό Λεόντιος, που σύμφωνα με τήν παράδοση έκτι-

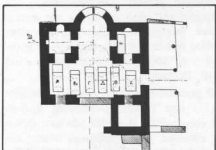
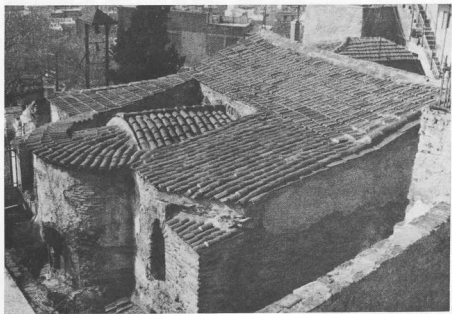
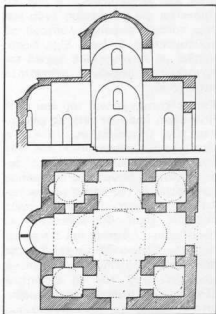

3. 'Η Άχειροποιήτος (α,β,γ). Τρικλιτη έυλόγητη βασιλική. Τό κεντρικό κλίτος καταλήγει στό ανατολικό σε ήμικυκλική αψίδα. Ό χωρισμός του ναού σε τρία κλίτη γίνεται μέ δύο σειρές από 12 κίστες με θεοσοσάνα κιονόκρυνα και έπιθήματα. Στά δυτικά των κλιτών ύπάρχει νάρθηκας σε όλο τό πλάτος του ναού (α). Αρχικά ό ναός είχε τρία υπέρωτα, από τά όποια σήμερα ύπάρχουν μόνο τά δύο, πάνω από τό πλαγία κλίτη και χωρίζονται από τό χώρο του κεντρικού κλίτους μέ δύο σειρές κίωνων, που εδράζονται στις κάτω κιονοστούλιες (β). Στο μέσο περίπου της νότιας πλευράς του ναού, ανατολικά από τήν είσοδο, ύπάρχει ένα παρεκκλήσιο, που χρησιμοποιούσαν σάν βαπτιστήριο. Στο ανατολικό άκρο του βορείου κλίτους αποκάλυφθηκαν, τό 1929, τά ερείπια ενός μεταγενέστερου παρεκκλήσιου, που άνασφαιλίθηκε γύρω στό 1950 (α).

3. Στο έσωτερικό ό ναός είχε γλυπτική και ζωγραφική διακόσμηση. Από τή γλυπτική σώζονται οι κίστες και τό κιονόκρυνα (β) και από τή ζωγραφική τά ψηφιδωτά στό εσωτερικό των τόξων των κιονοστούλιων, του τρίβλου άνοιγματος του νάρθηκα και των δύο τόξων του νάρθηκα. Τα θέματα είναι κυρίως φωτικά (β). α. Κάτοψη. β. Τομή κατά μήκος. γ. Έξωτερική άποψη από Ν.Α. δ. Τρίβλο άνοιγμα του νάρθηκα προς τό κεντρικό κλίτος.

4. Άγιος Δημήτριος α. Αφίερωση δυο παιδιών στόν αγ. Δημήτριο. Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του δυτικού τοίχου του πρώτου νότιου κλίτους. Στο μέσο της παράστασης εικονίζεται ο άγιος ὄρθιος σέ στάση δέσης. Δεξιά μια γυναίκα ὀδηγεί ἕνα παιδί στόν ἅγιο, ἐνῶ τὸ ἄριστερό τμήμα τῆς παράστασης εἶναι καταστραμμένο καὶ ἀκάζεται μόνο τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος τοῦ δευτέρου παιδιοῦ.

5. Οἶκος Δαυίδ. Ἡ κάτοψη τοῦ ναοῦ ἦταν ἀρχικὰ τετραγώνη με ἠμικυκλικὴ κόγχη στὸ ἀνατολικά. Στὶς 4 γωνίες τοῦ τετραπλευροῦ ὑπῆρχαν τετραγώνια διαμερισμάτα καὶ ὁ ὑπόλοιπος χώρος διαμορφωνόταν, στὴν κάτοψη, σέ σχῆμα ἐγγεγραμμένου σταυροῦ, ποὺ οἱ κεραίες του στεγαζόνταν με ἠμικυλινδρικές καμάρες, ἐνῶ τὸ σημεῖο συνάντησης τῶν καμαρῶν στεγαζόταν με τρούλλο (α,β). Σήμερα ἔχει ἀλλάξει ἡ μορφή τῆς στέγασης κι ἕνα μέρος τοῦ ναοῦ, στὸ δυτικά, ἔχει καταστραφεί καὶ ἡ εἰσοδος εἶναι στὴ νότια πλευρὰ (γ,δ).
 Στὸ τεταρτοσφαίριο τῆς κόγχης ὑπάρχει τὸ ψηφιδωτὸ τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὅποιος εἰκονίζεται σύμφωνα με τὸ ὄραμα τοῦ Ἱεζεκιήλ καὶ εἶναι στὸ κέντρο τῆς παράστασης, καθισμένος σέ τόξο μέσα σέ «δόξα». Ἡ «δόξα» περιβάλλεται ἀπὸ τὰ σύμβολα τῶν 4 ἀγγελλιστῶν, ἀγγελό, ἀετὸ, λιοντάρι καὶ μοσχάρι. Κάτω ἄριστερα παριστάνεται ὁ προφήτης Ἱεζεκιήλ καὶ δεξιά ὁ προφήτης Ἀββακούμ (ε).
 α. Κάτοψη καὶ τομὴ κατὰ μήκος τῆς ἀρχικῆς φάσης τοῦ ναοῦ. β. Ἀναπαράσταση τῆς ἀρχικῆς στέγασης τοῦ ναοῦ. γ. Κάτοψη τοῦ ναοῦ στὴ σημερινή μορφή του κατὰσση. δ. Ἡ σημερινὴ στέγαση τοῦ ναοῦ. ε. Τὸ ψηφιδωτὸ τῆς κόγχης τοῦ Ἱερου.

61. Πρίγκ. Νικολάου 1. Στο υπόγειο της οικοδομής διατηρείται τμήμα της κόγχης του Ίερου της βασιλικής του 5ου αι. 6. Μπαλταδώρου 8. Στο υπόγειο της οικοδομής διατηρείται ο ναός του Πραγμα.

σε το ναό οάν έκφραση της εύγνωμοσύνης του προς τόν άγιο για τήν θεραπεία του από παράλυση. Σήμερα θεωρείται πιθανότερο, με βάση τόν γλυπτικό διάκοσμο, όρισμένα εύρηματα και τά σφραγίσματα στις πλίνθους τού ναού, ότι ή βασιλική κτίστηκε στά μέσα ή στό Β' μισό τού 5ου αι. Ανι' αύτή τή σωζονται λίγα τμήματα και έλάχιστα ψηφιδωτά, γιατί μετά τήν καταστροφή της από πυρκαγιά ξανακτίστηκε τόν 7ο αι. (εικ. 4). Για τή μορφή τής βασιλικής τού 5ου αι. υπάρχουν δύο γνώμες, ή μία ότι ήταν πεντάκλιτη με έγκράσιο κίτρως κι ή άλλη ότι ήταν τρίκλιτη. Η λατρεία τού Άγ. Δημητρίου άνάγεται στόν 4ο αι., άλλά σάν πολιούχος και προστάτης τής πόλης εμφανίζεται από τόν 6ο αι., όταν άρχίζουν οι έπιδρομές τών Σλάβων. Πρώτη προσάτης τής πόλης πιθανόν να ήταν ή Θεοτόκος, ή όποια λατρευόταν μέσα στό ναό τού Άγ. Δημητρίου και συκεκρίμενα στό κιβώριο τού άγίου, όπου ύπηρχε εικόνα της. Δηλαδή ή λατρεία άγ. Δημητρίου και Θεοτόκου ήταν στενά συνδεδεμένη, όπως φαίνεται κι από τή συλλατρεία τους στην Άχειροποίητο κι άπ' τή λιτανεία τής παραμονής τής γιορτής τού άγίου. Κι οι δύο παραπάνω ναοί στά χρόνια τής Τουρκοκρατίας, έγιναν τζαμιά. Η Άχειροποίητος, πρώτη άπ' όλες τής έκκλησίες, μετατράπηκε σε τζαμί μετά τήν άλωση τής Θεσσαλονίκης, τό 1430, και όνομάστηκε Έσκι Τζουμά τζαμιοί. Σύμφωνα με μία άποψη από τό Τζουμά (=Παρασκευή) προήλθε και ή όνομασία άγ. Παρασκευή, πού έδωσαν οι Χριστιανοί στό ναό, στά νεότερα χρόνια, ενώ σύμφωνα με μία άλλη, πήρε τό όνομα από γειτονική έκκλησία τής Άγ.

Παρασκευής, όταν αύτή καταστράφηκε. Ο ναός αποδόθηκε στή χριστιανική λατρεία τό 1930. Ο Άγ. Δημήτριος έγινε τζαμί τό 1493 με τήν όνομασία Κασιμιέ τζαμιοί. Καταστράφηκε στήν πυρκαγιά τού 1917, οι άναστηλωτικές έργασίες διάρκεσαν μέχρι τό 1949 και μετά ξαναλειτούργησε σά χριστιανική έκκλησία.

Στήν πάνω πόλη, λίγο πιο κάτω από τή Μονή Βλατάδων βρίσκεται τό έκκληράκι τού Όσιου Δαυιδ, πού άλλοτε ήταν καθολικό τής Μονής Λατόμου, (εικ. 5) πού σύμφωνα με μία άποψη πήρε τό όνομά της από τά λατομεία πέτρας, πού ύπηρχαν εκεί. Η έπικρατέστερη άποψη χρονολογεί τό ναό στά τέλη τού 5ου αι. Στήν κόγχη τού ιερού ύπάρχει τό περίφημο ψηφιδωτό τού Χριστού. Στά χρόνια τής Εικονομαχίας τό ψηφιδωτό σκεπάστηκε με βοδινό δέρμα, γιά να προφυλαχθεί από τήν καταστροφή. Άποκαλύφθηκε τυχαία, στις άρχές τού 9ου αι. στά χρόνια τού αυτοκράτορα Λέοντα τού Άρμενίου και σκεπάστηκε πάλι τήν εποχή τής Τουρκοκρατίας, όταν ό δύο μετατράπηκε σε τζαμί, τό Σουλτιτζέ ή Κεραμεντιν τζαμιοί. Τό ψηφιδωτό άποκαλύφθηκε τό 1921, χρονιά πού ό ναός αποδόθηκε στή χριστιανική λατρεία.

Στά παλαιοχριστιανικά χρόνια άνηκον άκόμη δύο μνημεία. Τό ένα έχει διαπιστωθεί άνασκαφικά και πρόκειται γιά πεντάκλιτη βασιλική τού 5ου αι., πού τμήμα της βρίσκεται κάτω από τό ναό τής Άγ. Σοφίας, ενώ ή κόγχη της διατηρείται ένμερής σε ύπόγειο πολυκατοικίας στήν οδό Πρίγκηπος Νικολάου¹. Επρόκειτο γιά ναό μεγάλων διαστάσεων, μήκους 97 μ. και πλάτους 53 μ. Τό δεύ-

τερο είναι ό λεγόμενος ναός τού Γεωργίου Πραγμα, πού έχει διατηρηθεί σε ύπόγειο πολυκατοικίας στήν οδό Μπαλταδώρου 8 (εικ. 6). Πρόκειται γιά μετασκευη ένός χώρου, κάποιου ρωμαϊκού λουτρού, σε πρωτοχριστιανικό ιερό. Είχε διακοσμηθεί με τοιχογραφίες άρχικά και άργότερα με ψηφιδωτά, πιθανότατα στόν 5ο αι.

Στά τελευταία χρόνια τού 5ου αι. ή Βαλκανική ύπόφερε από τις έπιδρομές τών Όστρογόθων. Τό 479 ή Θεσσαλονική άπειλήθηκε από τόν άρχηγό τους Θεουδέριχο Άμαλό. Χαρακτηριστικό δείγμα τής δυσπιστίας τών κατοίκων τής πόλης γιά τήν πολιτική τού κράτους άπέναντι στούς Γότθους είναι, ότι άπαίτησαν να παραδώσει ό έπαρχος τού Άλλυρικού Ίωάννης Κλαριανός τά κλειδιά τής πόλης στόν άρχιεπίσκοπο της και να μοιραστεί μαζί του τή διοικητική έξουσία, γιατί φοβόντουσαν παράδοση τής πόλης από τόν αυτοκράτορα Ζήνωνα στούς Όστρογόθους. Οι άρχές τού 6ου αι. είναι τά χρόνια τών έπιδρομών τών Ούννων, από τούς όποιους κινδύνευε ή Θεσσαλονική τό 540, άλλά τήν έσωσε ή καλή της όχύρωση.

Χαρακτηριστικό όλων τών έπιδρομών στά παλαιοχριστιανικά χρόνια είναι ότι δέν γίνονται μόνιμες εγκαταστάσεις τών βαρβάρων στούς τόπους, πού λεηλατούσαν. Πλησιάζει όμως τό τέλος τού 6ου αι. κι άρχίζει όμως τή φαίνεται έννας νέος κίνδυνος, ό άβαροσλαβικός.

Δημήτρης Ναλπάντης